

«Byen»

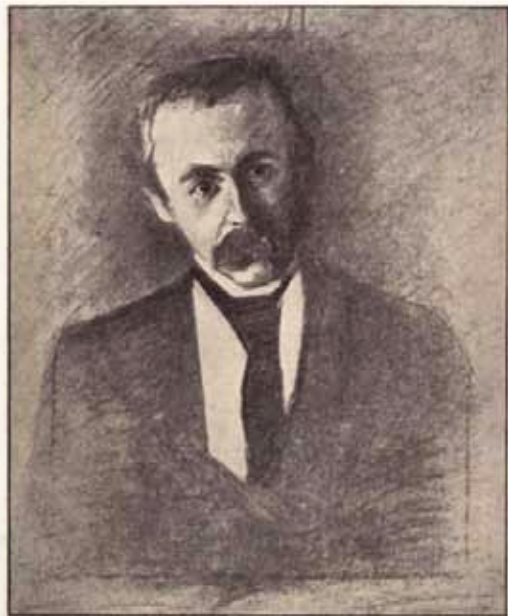
Et urolig nomadeliv

☛ Sigbjørn Obstfelder (1866–1900) regnes for den første norske modernistiske lyrikeren. Få har skildret ensomheten og fremmedgjøringen til det moderne mennesket bedre enn han i tekster som «Byen» og «Jeg ser».

☛ Som ung reiste Obstfelder til USA og arbeidet som ingeniør. Her så han den moderne verden vokse fram – bylivet og store byggkonstruksjoner gjorde inntrykk, men han fant ikke ro og mistrivdes. Da han kom hjem til Norge, fikk han nervesammenbrudd og ble en kort stund liggende på sykehus.

☛ Obstfelder var stadig på flyttefot. Som en moderne nomade reiste han fra by til by. Han følte seg fremmed i de europeiske storbyene og lengtet hjem. Men hjemstedet gav han heller ikke ro i sjela.

Han var rastløs og grublende og så på seg selv som et barn av sin tid, «som lever et nerveliv; anskuelser og livssyn er ikke for meg en hjernesag, de er også en ryggmarvs-sag, en blodåresag». I Kristiania søkte han selskap med andre likesinnete i bohem- og kunstnerkretser. Kunstnervenner som Edvard Munch uttrykte også en eksistensiell angst og lengsel i kunsten sin.

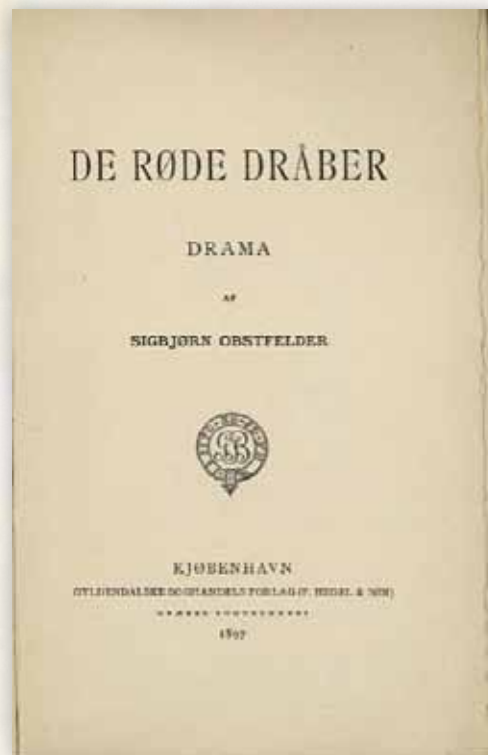
Sigbjørn Obstfelder

Forfatterskap

☛ Forfatterskapet til Obstfelder er ikke særlig omfattende, men han skrev tekster i alle sjangrer. I tillegg til en liten novelle-samling fra 1895 utgav han skuespillene *De røde draaber* (1897) og *Om vaaren* (1902).

☛ Romanene *Korset* (1896) og *En præsts dagbog* (1900) er begge eksperimentelle i formen. I *En præsts dagbok* møter vi en grublende og tvilende prest som blir usikker på om det finnes en Gud, og på hva som egentlig er meningen med livet hans: «Hvorfor banker du sådan, hjerte? Du banker og banker, og jeg vet ikke hvad det er du vil.»

☛ Det er likevel som lyriker Obstfelder er best kjent. I tillegg til tekster som skildrer ensomhet og fremmedgjøring, skrev han flere dikt med temaer som forelskelse,

*Førsteutgaven
av skuespillet
De røde draaber
fra 1897*

kjærlighet og religiøs lengsel, og en rekke mer muntre og melodiose dikt. Det er lite som minner om eksistensiell grubling når barn leker seg med «En er en, og to er to – vi hopper i vand, vi triller i sand. Zik zak, vi drypper på tag, tik tak, det regner idag.»

Nyskapning og sjangerblanding

☞ Da Obstfelder gav ut samlingen *Digte* i 1893, fikk den blandet mottakelse. Mens Dagbladets anmelder skrev at «denne lille bog blir årets største begivenhed i Norge», mente journalisten i Aftenposten at disse diktene bare var «nonsens». Den blandede mottakelsen vitner om at folk var usikre på hvordan de skulle møte Obstfelders lyrikk. Han brøt nemlig med det de var vant til å lese. Var dette bruddet spennende nyskapning, eller var det bare dårlig lyrikk?

☞ I dag ser vi tydelig at Obstfelder var en nyskaper innenfor den tradisjonelle lyrikken. Som andre modernister brøt han med tradisjonelle strofeformer og valgte friere rimmønstre. I stedet for enderim tok han i bruk bokstavrim, assonanser, lydhermende ord og varierende verse-

lengde for å skape klanger og rytme i diktene sine. Denne omfattende bruken av musikalske virkemidler viser at Obstfelder var svært interessert i musikk.

☞ Et annet typisk trekk ved mange av Obstfelders dikt er utrop, spørsmål, pauser, avbrutte setninger og andre virkemidler som gjør at leseren identifiserer seg med jeg-personens ufiltrerte sansing og tanker. Obstfelders skrivemåte viser at formen er viktig for tolkingen av teksten – enten forfatteren støtter seg til kjente rimmønstre eller ikke.

☞ Obstfelder var også inspirert av

den franske forfatteren Charles Baudelaire (1821–1867). Baudelaire hadde allerede i 1850-årene skrevet såkalte prosalyriske tekster. Typisk for denne sjangeren er en blanding av fortellende prosa og lyriske virkemidler som klang, rytme, gjentakelse og poetisk bildebruk. Men mens en del forfattere hadde innslag av prosalyrikk i sine romaner, skrev Obstfelder reine prosalyriske tekster.

☞ Obstfelder skrev ca. 30 tekster i denne sjangeren. Flere av dem ble publisert i tidsskrifter, men det var også mange han ikke rakk å publisere før han døde. I 1903 kom *Efterladte arbejder*, der blant annet «Byen» og «Hustru» sto på trykk, de to mest kjente prosalyriske tekstene av Obstfelder.

Forfatteren Charles Baudelaire var en viktig foregangsmann for modernismen i dikterkunsten. Baudelaire tar utgangspunkt i storbyen Paris og alt det nye det urbane livet fører med seg.

*Baudelaire -
lyrisk diktning*

*Sigbjørn Obstfelder:
Jeg ser*

*Sigbjørn Obstfelder:
Digte*

«Byen»: eksistensiell angst og fremmedgjøring

«Aften på Karl Johan» av Edvard Munch (1892)

☞ I den prosalyriske teksten «Byen» møter vi en jeg-person som ikke finner ro der han er. Han bor på fjellet og har ikke sett noe menneske på mange uker. Livet hans er preget av absolutt stillhet og ensomhet, han hører ikke annet enn sine egne tanker og bølgeskvulpet i tjer-net. Plutselig kjenner han angst og et savn

etter andre mennesker, og fjellet framstår nå som kaldt, det har «intet hjerte».

☞ For å finne indre ro og menneskelig fellesskap reiser han med toget til byen. Men i byen møter han ikke det han drømmer om. I stedet finner han mennesker som er fremmede for hverandre og ulykkelige: «De snakker ikke til hinanden, de smiler ikke til hinanden.» Dessuten iler og haster de ustanselig, «som var de piskede». Jeg-personen fylles av angst i møte med disse menneskene og konkluderer med at de er vanvittige.

☞ Vi kan lese «Byen» som et uttrykk for den modernistiske livsfølelsen. På 1800-tallet flyttet mange mennesker inn til byene, men de følte seg ofte hjemløse og savnet de nære sosiale båndene i bondesamfunnet. Jeg-personen i Obstfelders tekst mener han forstår hvorfor bymennesker alltid har hast, de «piskes af

sin egen skygge». Dette kan vi tolke som at de innerst inne er misfornøyde med hvem de er og hva de gjør, og at de haster slik for å slippe å tenke på dette. «Byen» er en subjektiv og sterk observasjon av hva urbaniseringen gjør med menneskene og forholdet mellom dem.

☛ I «Byen» finner vi også en kontrast mellom livet på fjellet og livet i byen, i alle fall på overflata. Jeg-personen i teksten opplever slett ikke det guddommelige nærværet i naturen som de romantiske dikterne elsket å skildre, tvert imot. Fjellet har ikke noe hjerte og maner fram angst hos jeg-personen. Derfor setter han sin lit til at byen kan være stedet han føler seg hjemme i. Men også byen skaper bare angst og fremmedgjøring. Jeg-personen blir hjemløs og ensom overalt i verden, han finner ikke ro noe sted.

Folkeliv på Karl Johan i 1902

